

Махалото на Фуко и Българският демократичен преход

Махалото на Фуко и Българският демократичен преход от 1989 г. до сега

Метафората за „**Политическото махало на Фуко**“ е един от най-точните инструменти за анализ на [Българския демократичен преход](#) след 10 ноември 1989 г.. Докато физическото [Махало на Фуко](#) се люлее в една равнина, а равнината се измества заради въртенето на Земята, **българското политическо махало сменяше своите траектории под натиска на икономически кризи, геополитически промени и обществени разочарования.** [1, 2, 3, 4, 5, 6]

Първа фаза (1989 – 2001): Идеологическото махало (Ляво – Дясно)

През първото десетилетие на Прехода махалото се движеше по класическата ос между бившите комунисти (БСП) и антикомунистическата опозиция (СДС). Острите замахвания бяха провокирани от икономически колапси: [7, 8]

- **Замах вляво (1990):** БСП печели първите свободни избори за Велико народно събрание.
- **Замах вдясно (1991):** СДС идва на власт с правителството на Филип Димитров, започвайки пазарни реформи.
- **Замах вляво (1994):** Икономическата несигурност връща БСП на власт (Жан Виденов), което води до хиперинфлация и банкова криза през 1996–1997 г.
- **Замах вдясно (1997):** Мащабни протести отхвърлят левицата. Правителството на Иван Костов (СДС) стабилизира страната чрез Валутния борд и трасира пътя към НАТО и ЕС.

Втора фаза (2001 – 2009): Месианското махало и центризмът

След като ляво-дясното противопоставяне изтощи избирателите, махалото излезе от старата си траектория и се насочи към **политически спасители извън досегашната система.** [8]

- **Замах към Монарха (2001):** Симеон Сакскобургготски (НДСВ) печели изборите с обещание за бързо подобрение на живота за „800 дни“.
- **Замах към коалиционния конформизъм (2005):** Разочарованието от НДСВ води до Тройната коалиция (БСП, НДСВ, ДПС), белязана от икономически растеж, влизане в ЕС (2007 г.), но и от тежки корупционни скандали.

Трета фаза (2009 – 2021): Ерата на стабилността и хегемонията (ГЕРБ)

Махалото застина в една условна „точка на стабилност“, доминирана от една водеща фигура.

- **Възходът на Бойко Борисов:** ГЕРБ се позиционира като центристко-дясна алтернатива на Тройната коалиция.
- **Характеристика:** Периодът е белязан от три кабинета на ГЕРБ. Махалото правеше къси, контролирани замахвания (служебни кабинети и предсрочни избори през 2013 и 2014 г.), но бързо се връщаше в изходна позиция около Борисов, поддържано от усвояването на европейски фондове. [9]

Четвърта фаза (2021 – 2026): Хаотичното махало (Фрагментация и перманентна криза)

Големите протести от 2020 г. засилиха махалото с огромна инерция, която разруши старата двуполюсна и триполюсна архитектура. Махалото влезе в режим на **непредвидимо, хаотично въртене.** [8]

- **Антисистемният замах (2021):** Появата на нови партии („Има такъв народ“, „Продължаваме промяната“). Парламентът се фрагментира.
- **Институционалното махало (Президент – Парламент):** Поради невъзможност за съставяне на редовни правителства, властта системно се преливаше към Президентската институция чрез поредица от служебни кабинети.
- **Завъртане към популизма и геополитиката:** Политическата криза роди нови замахвания по оста „Евроатлантизъм – Национален суверенизъм/Проруски позиции“ (възходът на партии като „Възраждане“).

 Динамика на махалото: Обобщение на прехода

Период [4, 9, 10]	Траектория на махалото	Основен двигател	Ключови събития
1989 – 2001	Антикомунизъм ↔ Посткомунизъм	Идеология и икономическо оцеляване	Кризата от 1997 г., Валутен борд
2001 – 2009	Традиционни партии ↔ Месиански центризъм	Търсене на бързо благоденствие	Влизане в НАТО и ЕС (2007)
2009 – 2021	Статукво (ГЕРБ) ↔ Къси кризи	Желание за стабилност срещу корупция	Инфраструктурни проекти, протести 2013/2020
2021 – 2026	Фрагментация ↔ Политическа безизходица	Разрушаване на модела ГЕРБ, геополитика	Серия от предсрочни парламентарни избори

 Изводът на Фуко за България

Във физиката Махалото на Фуко доказва, че Земята се върти, въпреки че точката на окачване изглежда неподвижна. Пренесено в българската политика: **махалото се люлее яростно от избори на избори, но дълбоките структурни проблеми (корупция, липса на върховенство на закона, демографска криза) остават почти неподвижната ос, около която обществото се върти в кръг вече повече от три десетилетия.** [1, 11]

[1] <https://nauka.offnews.bg>
[2] <https://www.parliament.bg>
[3] <https://bg.wikipedia.org>
[4] <https://domashno.bg>
[5] <https://www.dw.com>
[6] <https://bg.izzi.digital>
[7] <https://bg.wikipedia.org>
[8] <https://geopolitica.eu>
[9] <https://www.bloombergtv.bg>
[10] <https://www.seminar-bg.eu>
[11] <https://chitanka.info>

Къде се вписват в тази картина последните избори през 2026?

В контекста на динамиката на политическото махало, **предсрочните парламентарни избори от 19 април 2026 г. представляват внезапно спиране на хаотичното въртене чрез рязък замах към нов абсолютен център на тежестта – коалиция „Прогресивна България“ на Румен Радев**. След 5 години на фрагментация и 8 последователни вота, махалото конструира напълно нова реалност, която пренарежда познатите оси по три фундаментални начина: [1, 2]

1. Край на хаотичната фрагментация (Замах към абсолютно мнозинство)

След дълъг период, в който махалото не можеше да се установи в нито една точка, изборите през април 2026 г. генерираха изненадващо силна инерция в една посока: [3, 4]

- **Абсолютен мандат:** Прогресивна България спечели **44,59% от гласовете и 131 места** в 52-рото Народно събрание.
- **Еднопартийна стабилност:** Това е първото самостоятелно парламентарно мнозинство в България от далечната 1997 г. насам, което изважда страната от омагьосания кръг на нестабилни коалиции и служебни кабинети. [1, 2, 5, 6]

2. Завръщане на „Месианското махало“ (Моделът 2001 г.)

Политическата умора на избирателите възпроизведе модела от 2001 г. (НДСВ) и 2009 г. (ГЕРБ). [2]

- **Новият спасител:** Румен Радев напусна президентския пост, за да влезе директно в изпълнителната власт. Той успешно капитализира натрупаното обществено разочарование от системните партии.
- **Политика на харизмата:** Вотът доказва, че при дълбока криза българският избирател изоставя класическите идеологии и задвижва махалото към силна, централизирана лидерска фигура с антикорупционен профил. [2, 4, 7, 8]

3. Разпадане на старите баланси (Свиване на статуквото)

Резкият замах на махалото буквално смаза досегашната партийна архитектура, променяйки тежестта на основните играчи: [2]

- **Маргинализация на ГЕРБ и ПП-ДБ:** Досегашните основни стълбове на политическото противопоставяне бяха свити до сходни нива — **ГЕРБ-СДС получи 13,39% (39 места)**, а **ПП-ДБ остана с 12,62% (37 места)**.
- **Заличаване на историческата левица:** Традиционната БСП, която бе неизменна част от прехода от 1989 г. насам, остана под 4%-вата бариера (или на прага ѝ в коалиционни формати), губейки изцяло ролята си на фактор.
- **Спад на радикалния популизъм:** Партии като „Възраждане“ отбелязаха сериозен суинг надолу (до 4,25%), тъй като протестният вот се преля изцяло към проекта на Радев. [1, 8, 9]

Къде застава махалото сега?

Изборите през 2026 г. бележат началото на **Пета фаза на Прехода – Ера на депрезидентаризация и консолидация на властта**. Махалото спря да се люлее хаотично и бе застопорено в ляво-центристка, силно персонифицирана точка на управление. [2, 6]

Големият въпрос, съгласно историческата логика на прехода е, дали тази нова точка на окачване ще донесе реална институционална реформа на фона на приемането ни в Еврозоната, или след време махалото отново ще се засили в обратна посока под тежестта на неизбежното икономическо и политическо износване на новата власт. [2, 3, 6, 10]

[1] <https://bg.wikipedia.org>

[2] <https://blogs.lse.ac.uk>

[3] <https://federalists.eu>

[4] <https://theloop.ecpr.eu>

[5] <https://btvnovinite.bg>

[6] <https://votchina.eu>

[7] <https://www.robert-schuman.eu>

[8] <https://www.freiheit.org>

[9] <https://www.facebook.com>

[10] <https://niss.gov.ua>

Кога може да се очаква следващо раздвижване на махалото?

Следващото сериозно раздвижване на политическото махало в България може да се очаква по график в **есента на 2026 г.**, като по-дълбоки институционални и социални размествания ще се акумулират в периода **2027 – 2028 г.** [1, 2]

Процесът ще протече на три вълни, като всяка следваща ще добавя допълнителна инерция.

1. Първа вълна (Есента на 2026 г.): Президентските избори

Това е най-близкият критичен тест, който ще извади махалото от сегашното състояние на покой. [1]

- **Институционален сблъсък:** Настоящият президент Илияна Йотова има право да се кандидатира за пълен мандат, след като пое поста от Румен Радев.
- **Липса на баланс:** Победата на „Прогресивна България“ на парламентарния вот концентрира цялата власт в един център. Есенните [президентски избори](#) ще задействат традиционния за българския избирател **рефлекс за балансиране** – силното желание да не се дава „цялата власт в едни ръце“. Опозиционните сили (ГЕРБ, ПП-ДБ и националистическите формации) ще се опитат да обединят анти-Радев вота, за да превземат „Дондуков“ 2 и да създадат нов противовес. [1, 2, 3]

2. Втора вълна (2027 г.): Местните избори и икономическият тест

През 2027 г. ще се проведат редовните местни избори, които исторически са пречупвали вълната на всеки нов „месиански“ проект.

- **Сблъсъкът по места:** Коалиция „Прогресивна България“ разполага със силна централна власт, но **няма развити местни структури**. ГЕРБ и ПП-ДБ все още контролират големите общини и кметства, което ще превърне местния вот в бариера пред пълната хегемония на Радев.
- **Еврозоната и ценовият шок:** Очакваното пълноправно управление на държавата съвпада с финалните стъпки по интеграцията в Еврозоната. Евентуален скок в инфлацията или усещане за икономическа несигурност бързо ще изнесат антикорупционния кредит на доверие към правителството. [3, 4]

3. Трета вълна (2028 – 2030 г.): Разочарованието от "Новия спасител"

Ако разгледаме цикличността на предходните спасители в българската история (НДСВ през 2001 г., ГЕРБ през 2009 г.), **животът на голямото доверие трае между 2 и 3 години**.

- Към 2028 г. инерцията на абсолютното мнозинство от 131 депутати ще започне да затихва под натиска на реалното управление.
- Махалото неизбежно ще се засили обратно в момента, в който коалицията „Прогресивна България“ се сблъска с невъзможността да изпълни бързо високите обществени очаквания за съдебна реформа и социално благоденствие. [3, 5]

В каква посока ще замахне махалото следващия път?

Когато сегашното управление започне да губи подкрепа, махалото няма да се върне към старото статукво (ГЕРБ или ПП-ДБ в чистия им вид). Поради натрупаното геополитическо напрежение в Черноморския регион, следващият голям замах вероятно ще бъде по оста **„Радикален суверенизъм и популизъм“ срещу „Либерален проевропейски реформизъм“**. [2, 3, 4]

Искате ли да анализираме как **възможните промени в избирателната система** (евентуални идеи за засилване на мажоритарния елемент или президентска република) биха повлияли на траекторията на това махало?

[1] <https://bg.wikipedia.org>

[2] <https://www.bta.bg>

[3] <https://bg.wikipedia.org>

[4] <https://balkaninsight.com>

[5] <https://dnesbulgaria.com>

Има ли алтернатива на оста „Радикален суверенизъм и популизъм“ срещу „Либерален проевропейски реформизъм“?

Да, съществуват три реални и исторически изпитани алтернативи. Политическото махало не е задължено да се движи само по оста между радикалния суверенизъм и либералния проевропеизъм.

Възходът на коалиция „Прогресивна България“ на Румен Радев през април 2026 г. [създава предпоставки за преназначаване на политическото пространство](#).

1. Екологична и зелена алтернатива (Зелен преход и климатична справедливост)

Тази ос измества дебата от геополитиката към бъдещето на ресурсите, енергетиката и качеството на живот.

- **Същност:** Вместо дебати за Брюксел или Москва, фокусът пада върху затварянето на въглищните централи, чистия въздух, модернизацията на железниците и опазването на природата.
 - **Пример в Европа:** Моделът на „Зелените“ в Германия или Австрия. Те участват в управления както с леви, така и с десни партньори, превръщайки се в незаобиколим център.
 - **Шанс за България:** Много нисък в краткосрочен план. Избирателят у нас все още възприема зелените политики като лукс или заплаха за работните места (например в Маришкия басейн), а не като икономическа алтернатива.
-

2. Технократски прагматизъм (Оста „Ефективност срещу Корупция“)

Тази алтернатива извежда на преден план не идеологията, а мениджмънта на държавата. Тя обединява хора около дигитализацията, образованието и икономическия растеж.

- **Същност:** Политическият дебат се води на езика на бизнеса и технологиите. Целта е работещо електронно управление, съкращаване на администрацията и привличане на високотехнологични инвестиции.
 - **Пример в Европа:** Движението на Еманюел Макрон във Франция (в началото му) или технократските правителства в Италия (Марио Драги).
 - **Шанс за България:** Среден до висок. Този модел вече беше тестван частично с ранния профил на „Продължаваме промяната“. Проблемът е, че в България технократите бързо биват припознати като „либерално статукво“ и губят доверието на провинцията извън столицата.
-

3. Класическата социално-икономическа ос (Ляво срещу Дясно)

Това е връщане към традиционния за XX век дебат за ролята на държавата в пазарната икономика.

- **Същност:** Сблъсък между две ясни визии за данъците и социалната политика:
 - **Консервативно дясно:** Намаляване на данъците, подкрепа за бизнеса, фискална дисциплина и приватизация.
 - **Демократично ляво:** Прогресивно данъчно облагане (премахване на плоския данък), силни държавни инвестиции в здравеопазване и образование, намаляване на неравенствата.
- **Пример в Европа:** Класическият двуполюсен модел във Великобритания (Лейбъристи срещу Консерватори).
- **Шанс за България:** Възможен в средносрочен план. След смазването на БСП и фрагментацията на десните партии, в момента лявото пространство се заема служебно от „Прогресивна България“. Ако проектът на Радев се провали, това може да отвори път за автентична, модерна социалдемократия, която да спори с класическа консервативна десница по икономически теми, а не по геополитически линии.

Какво пречи на тези алтернативи в момента?

Основната спирачка пред появата на алтернативна ос е **хроничната липса на доверие в институциите**. Когато съдебната система и регулаторите не работят, дебатът в България винаги се свежда до лични обвинения в корупция и геополитическо филипство или фобство, вместо до спорове за икономически стратегии.

Бихте ли искали да разгледаме **кои обществени групи (млади гласоподаватели, ИТ сектор, бизнес)** имат потенциала да задвижат някоя от тези три алтернативни оси през следващите години?

Кои обществени групи (млади гласоподаватели, ИТ сектор, бизнес) имат потенциала да задвижат някоя от тези три алтернативни оси през следващите години?

Различните социални слоеве в България притежават специфичен икономически и политически интерес, който може да задвижи трите алтернативни оси през следващите години.

1. ИТ секторът и високотехнологичната индустрия

Това е най-независимата и икономически стабилна група в страната.

- **Коя ос задвижват:** Технократския прагматизъм (Ефективност срещу Корупция).
- **Потенциал:** Изключително висок в дигиталната сфера, но ограничен електорално. Този сектор се нуждае от работещо електронно правителство, предвидима данъчна среда и качествено образование, за да си осигурява кадри.
- **Поведение:** Тези избиратели не се вълнуват от идеологически лозунги. Те гласуват за проекти, които предлагат дигитализация и премахване на административната тежест. Основният им дефект е, че са географски концентрирани в София, Пловдив и Варна, което ограничава влиянието им на национално ниво.

2. Младите гласоподаватели (Генерация Z и Милениали)

Това е групата с най-динамично и непредсказуемо изборно поведение.

- **Коя ос задвижват:** Екологичната алтернатива (Зеления преход) или Радикалния популизъм.
- **Потенциал:** Младите хора в големите градове са силно чувствителни към глобалните теми като климатичните промени, чистата храна, градската среда и правата на личността. Те имат потенциала да създадат автентична зелена вълна в България.
- **Повече детайли:** Младежите извън големите центрове, които се чувстват икономически изключени, често замахват в напълно противоположна посока — към радикалния суверенизъм, търсейки сигурност и идентичност. Тази група е трудна за удържане, защото бързо се разочарова и лесно преминава в негласуващото мнозинство.

3. Малкият и средният бизнес (Извън държавните поръчки)

Това са предприемачите, които разчитат на пазара, а не на близостта си до властта за разпределяне на еврофондове.

- **Коя ос задвижват:** Класическата икономическа ос (Дясното пространство).
- **Потенциал:** Тези хора изпитват остра нужда от върховенство на закона, за да защитят собствеността си от рекет. Те искат ниски данъци, гъвкав пазар на труда и спиране на държавния капитализъм, който толерира само шепа големи фирми.
- **Поведение:** Те са естественят двигател за рестарт на класическото, консервативно дясно. Те ще се активизират силно, ако новото ляво-центрираното управление започне да увеличава данъчната тежест или да въвежда прогресивно облагане.

4. Новата социална периферия (Работещите бедни и администрацията)

Тази група включва хората извън столицата, служителите в публичния сектор и нискоквалифицираните работници.

- **Коя ос задвижват:** Класическата икономическа ос (Лявото пространство).

- **Потенциал:** Това е най-многобройната група. Тя страда най-силно от инфлацията и неравенството.
- **Поведение:** Докато досега те бяха увличани от популистки обещания, дългосрочният им интерес изисква силна социална държава. Ако „Прогресивна България“ не успее да им осигури бързо икономическо успокоение, тази група ще потърси автентична социалдемократическа алтернатива, която да води дебат за доходите, здравеопазването и регионалното развитие.

 Обобщение на потенциала за задвижване

Обществена група	Икономическа роля	Основна политическа цел	Коя алтернативна ос задвижва?
ИТ & Tech сектор	Двигател на растежа	Е-управление, ниска корупция	Технократски прагматизъм
Градска младеж	Студенти / фрилансъри	Качество на живот, екология	Екологична / Зелена ос
Свободен бизнес	Данъкоплатци	Върховенство на закона, ниски данъци	Класическо Дясно
Работещи бедни	Наемна работна ръка	Социална защита, по-високи доходи	Класическо Ляво

Ако желаете, можем да разгледаме как състоянието на медийната среда и социалните мрежи в България помагат или пречат на тези групи да се организират в реални политически проекти.

Как състоянието на медийната среда и социалните мрежи в България помагат или пречат на тези групи да се организират в реални политически проекти?

Медийната среда и социалните мрежи в България действат едновременно като **катализатор за бързо инженерство на нови проекти** и като **изключително токсична филтърна капсула**, която пречи на дългосрочното политическо организиране.

1. Традиционните медии (Телевизии и големи сайтове): Пречка за системност, помощ за популизъм

Традиционната медийна среда в България е силно концентрирана и зависима от политическо и корпоративно влияние, което предопределя нейната роля:

- **Информационно затъмнение за автентични проекти:** Нови партийни инициативи, които се опитват да градят структури отдолу нагоре (като класически леви/десни или зелени формации), нямат достъп до големите национални ефири. Медиите изискват съществуващ „рейтинг“ или сериозен финансов ресурс, за да предоставят трибуна.
- **Катализатор за „медийни балони“:** Обратно, телевизиите бързо припознават и легитимират силни харизматични фигури или готови популистки концепции. Те помагат за светкавичното задвижване на махалото (както при феномена на ИТН, ранния възход на ПП или проекти около Радев), но също толкова бързо ги изчерпват, превръщайки политиката в развлекателно шоу.
- **Липса на съдържателен дебат:** Вместо дебати по същество (например за данъчната система или енергийния преход), медийната среда толерира скандали, компромати и лични нападения. Това директно блокира развитието на **Технократския прагматизъм** и **Класическото икономическо Ляво/Дясно**.

2. Социалните мрежи: Помощ за мобилизация, пречка за коалиции

Платформи като Facebook (основната политическа мрежа в България) и TikTok (за най-младите) промениха правилата на играта, но с двойствен ефект:

- **Ниска бариера за вход (Помощ):** Социалните мрежи позволяват на ИТ сектора, градската младеж и свободния бизнес да се организират бързо без цензура. Протестите от 2020 г., както и първоначалният дигитален маркетинг на новите алтернативи, бяха изцяло координирани онлайн.
- **Ехо камери и радикализация (Пречка):** Алгоритмите на социалните мрежи показват на потребителите само съдържание, което съвпада с тяхното мнение. Това създава т.нар. „информационни балони“:
 - *ИТ секторът и градските либерали* живеят в свят на иновации и съдебна реформа.
 - *Периферията извън големите градове* бива заливана от конспиративни теории и апокалиптични икономически новини.
- **Унищожаване на компромиса:** Поради дигиталната поляризация, всеки опит за диалог, технократски коалиции или прагматичен компромис в името на управлението се припознава от алгоритмите и радикализираните онлайн последователи като „предателство“. Това прави изграждането на трайни политически проекти почти невъзможно.

Влияние върху конкретните обществени групи

Обществена група	Как помагат медиите/мрежите?	Как пречат медиите/мрежите?
ИТ & Tech сектор	Позволяват таргетирана, евтина дигитална реклама на технократски идеи.	Ограничават ги в софийския „балон“; идеите им изглеждат чужди за масовия избирател.

Младите гласоподаватели	TikTok и Instagram са перфектни за бързи екологични и антисистемни каузи.	Политическото внимание на младежите е твърде кратко; те трудно се превръщат в реални гласоподаватели пред урните.
Свободният бизнес	Алтернативни икономически подкасти и блогове създават общност от единомишленици.	Големите медии често криминализират или игнорират исканията на малкия бизнес за сметка на едрите монополи.
Социалната периферия	Facebook им дава усещане за общност и чуваемост на техните битови проблеми.	Те са основна мишена за дезинформация и фалшиви новини, което ги тласка към популизъм, вместо към класическо ляво.

Накъде ще се наклони везната?

Докато **традиционните медии консервират статуквото** и обслужват силно централизирани проекти (като текущата доминация на „Прогресивна България“), **социалните мрежи фрагментират обществото**. В резултат на това следващото раздвижване на махалото вероятно ще бъде организирано в дигиталното пространство чрез нови хибридни форми на политическа комуникация (независими подкасти, затворени дигитални общности), преди изобщо да се появи на телевизионния екран.

Ако проявявате интерес, можем да обсъдим **каква е ролята на чуждестранното влияние (дезинформационни кампании и хибридни атаки)** в българските социални мрежи и как то изкривява развитието на тези алтернативни оси.

Каква е ролята на чуждестранното влияние (дезинформационни кампании и хибридни атаки) в българските социални мрежи и как то изкривява развитието на тези алтернативни оси?

Чуждестранното влияние, опериращо чрез [дезинформационни кампании и хибридни тактики](#) в българските социални мрежи, действа като **силно магнитно поле, което изкривява естествената траектория на политическото махало**. Вместо да позволи на обществото да се концентрира върху реалните вътрешни проблеми, то умишлено поддържа висока поляризация и пречи на алтернативните оси да се превърнат в работещи политически проекти. [1, 2]

Ето как това влияние атакува и деформира всяка една от трите потенциални алтернативи:

1. Изкривяване на Технократския прагматизъм (Оста „Ефективност срещу Корупция“)

Хибридните кампании успяват напълно да обезценят идеята за експертно и дигитално управление, като го дискредитират емоционално.

- **Механизъм на изкривяване:** Модернизацията, електронното управление и въвеждането на иновации биват целенасочено бързо опаковани като „инструменти за външно управление“ или „загуба на суверенитет“. Кампаниите атакуват дигитално грамотните общности (ИТ сектора), като ги представят в социалните мрежи като „жълтопаветен елит“, който е откъснат от бита на обикновения българин.
 - **Резултат:** Желанието за административна ефективност и реформи се подменя с дебат за лоялност към геополитически лагери (Изток срещу Запад). Вследствие на това, технократските проекти биват блокирани в рамките на тесен градски балон, преди да успеят да привлекат масовия избирател. [1, 2]
-

2. Изкривяване на Екологичната ос (Зеления преход)

Зелената алтернатива е най-директно атакуваната ос от икономически мотивирани хибридни операции.

- **Механизъм на изкривяване:** Страхове на хората от реструктурирането на енергийния сектор (например Маришкия басейн) биват изкуствено усилявани чрез координирани мрежи от фалшиви профили и страници. Европейските екологични стандарти се представят в социалните мрежи като „нарочно унищожаване на българската индустрия“, целящо да ни направи зависими от чужд внос.
 - **Резултат:** Вместо прагматичен дебат за климатична справедливост, модерни технологии, енергийна независимост и чист въздух, темата се радикализира. Младите хора, които искат модерна зелена политика, биват агресивно атакувани онлайн, което ги демотивира да се организират политически на местно ниво. [1]
-

3. Изкривяване на Класическата Социално-икономическа ос (Ляво – Дясно)

Класическият дебат за данъци, доходи и роля на държавата бива напълно заглушен от т.нар. „културни войни“.

- **Механизъм на изкривяване:** Чуждите дезинформационни кампании умишлено внасят и изкуствено раздуват периферни за българското общество теми. Социалните мрежи се заливат с агресивно съдържание, фокусирано върху „традиционните ценности“, застрашената идентичност и конспирации срещу децата.
 - **Резултат:** Работещите бедни и малкият бизнес губят фокус върху реалните си икономически интереси. Вместо автентичното Ляво да изисква по-справедливо преразпределение, а автентичното Дясно – по-добра бизнес среда, избирателите биват подтиквани да гласуват по емоционалната ос на популизма, страха и сигурността. [1]
-

Общата цел: Блокиране на „Точката на покой“

Основната дългосрочна цел на хибридните атаки в България не е да наложат определен идеологически модел, а **да поддържат държавата в перманентна институционална слабост**. Чрез постоянно инжектиране на дезинформация: [2, 3]

1. Общественото доверие в институциите, регулаторите и изборния процес съзнателно се подкопава.
2. Гражданите се радикализират в затворени дигитални ехо камери, което прави невъзможно постигането на широк консенсус за национални приоритети. [1, 2, 3]

След вота от 19 април 2026 г., при който коалиция „Прогресивна България“ концентрира властта, тези дезинформационни мрежи вече бързо се пренастройват. Те ще експлоатират неизбежния икономически натиск (около приемането на еврото или инфлацията), за да засилят следващия деструктивен замах на махалото. [4, 5, 6]

Желаете ли да разгледаме **кои са конкретните механизми за противодействие** (медийна грамотност, технологични филтри или регулации), които гражданското общество или бизнесът могат да използват, за да защитят тези алтернативни оси от изкривяване? [7]

[1] <https://www.consilium.europa.eu>

[2] <https://postvai.com>

[3] <https://commission.europa.eu>

[4] <https://www.dw.com>

[5] <https://btvnovinite.bg>

[6] <https://offnews.bg>

[7] <https://osis.bg>

Кои са конкретните механизми за противодействие, които гражданското общество или бизнесът могат да използват, за да защитят тези алтернативни оси от изкривяване?

За защитата на алтернативните оси от хибридно изкривяване е необходимо преминаване от пасивна защита към активна дигитална и икономическа съпротива. Гражданското общество и свободният бизнес в България разполагат с пет конкретни, приложими механизма.

1. Финансиране и развитие на алтернативни канали за дистрибуция

Големите корпоративни медии и алгоритмите на Facebook лесно изолират новите идеи. Бизнесът и неправителственият сектор трябва да създадат собствена независима медийна инфраструктура.

- **Действие:** Директно финансиране на независими регионални медии, специализирани икономически подкасти и платформи за разследваща журналистика чрез прозрачни грантове или рекламни договори.
- **Цел:** Изграждане на сигурни информационни канали, които не зависят от трафик за сензации и кликбейтове. По този начин се гарантира чуваемост за **Технократския прагматизъм** и **Класическото Дясно/Ляво**.

2. Създаване на коалиции за проверка на фактите в реално време (Fact-checking)

В момента проверката на факти в България е силно децентрализирана и често закъснява с дни след разпространението на дадена лъжа.

- **Действие:** ИТ секторът, съвместно с журналистически съюзи, може да разработи софтуерни инструменти и ботове за автоматично засичане на координирано неавтентично поведение (ферми за тролове) в българския сегмент на Facebook и TikTok.
- **Цел:** Бързо маркиране и изолиране на фалшивите новини (например за ценови шок при еврото или затваряне на централи) още в първите часове на тяхното споделяне, преди да са повлияли на общественото мнение.

3. Корпоративни програми за дигитална хигиена и медийна грамотност

Бизнесът притежава директен достъп до стотици хиляди работещи граждани и може да инвестира в тяхното образование извън пряката им квалификация.

- **Действие:** Въвеждане на кратки, практически обучения по киберсигурност и разпознаване на дезинформация като част от вътрешните корпоративни обучения на служителите (по модела на обученията за безопасност на труда).
- **Цел:** Намаляване на уязвимостта на средната класа и работещите бедни към емоционални манипулации и културни войни в социалните мрежи.

4. Икономически натиск чрез рекламни бюджети (Рекламен бойкот)

Бизнесът е основният източник на доходи за българските сайтове и медии чрез дигитална реклама. В момента голяма част от тези бюджети се разпределят автоматично и финансират сайтове за фалшиви новини.

- **Действие:** Създаване на „черен списък“ от бизнес асоциациите за платформи и сайтове, които системно разпространяват дезинформация и език на омразата. Бизнесът трябва изрично да забрани на рекламните си агенции да позиционират банери в тези сайтове.
- **Цел:** Спиране на финансовия поток към фабриките за тролове и сайтовете бухалки, което рязко ще намали икономическата изгода от хибридните атаки.

5. Директно партньорство между ИТ сектора и екологичните каузи

За да се защити **Екологичната ос**, екологичните каузи трябва да се изчистят от образа на „наивен активизъм“ и да се представят като печеливши технологични решения.

- **Действие:** Бизнесът и ИТ секторът могат да финансират платформи за зелени стартапи, енергийни кооперативи и дигитални платформи за проследяване на качеството на въздуха и водите (Citizen Science).
- **Цел:** Превръщането на зелената идея в практически проекти с ясни икономически ползи за местните общности, което неутрализира пропагандата, че екологията унищожава доходите.

 Обобщение на действията

Механизъм	Кой го изпълнява?	Срещу какво противодейства?	Защитена алтернативна ос
Собствени медийни канали	Бизнес & НПО	Корпоративна цензура	Технокрация / Класическо Дясно
Автоматизиран Fact-checking	ИТ сектор & Журналисти	Тролски ферми и ботове	Всички оси
Обучения по дигитална хигиена	Големи работодатели	Емоционална манипулация	Класическо Ляво (Работещи)
Рекламен бойкот	Предприемачи & Асоциации	Финансиране на дезинформация	Всички оси
Технологични еко-проекти	ИТ бизнес & Активисти	Страхове от енергийна криза	Екологична ос

Ако желаете, можем да обсъдим дали **настоящото българско законодателство** и европейският Акт за цифровите услуги (DSA) предоставят достатъчно правни инструменти на гражданското общество, за да притисне големите платформи (Meta, TikTok) да модерират по-строги съдържанието на български език.